

פרקים. תל־אביב, הוצאת ודפוס "דבר", (צ"ח). 328 ע', [2] דף. 8°.

המחבר, עורך "מוסף־דבר", מתכוון למסור בספרו זה זכרונות מימי ילדותו ונעוריו, המקיפים את הזמן עד מלחמת העולם. "סיפור־ענינים כפי ששמע וראה, כשם שהשמיעה והראיה נשמרה בזכרונו, לאמור: דברים כהויתם". בהקדמתו הוא מסביר מה גרם לו לכתובת הזכרונות האלה. מלבד מסבות כלליות המושכות את האדם להרהר בתקופת ילדותו — היה גם דוחף מיוחד: "העולם שלאחר ילדוטי שתחילתו דבר מלחמת העמים, אמצעו מעשה מהפכות ומהפכת ישראל בכללם וסופו חשכת אימים זו המאפלה עתה על חיי אדם ועם ... תוסס בי ותובע ביטוי לעצמו והיה דומה עלי כי מאחר שהוא אחוז ומרוקם בי אינו חסר אלא אחיות הקולמוס. אבל משנאחו הקולמוס בידי, חייכה כנגדי הפתיחה לעולם הזה: ילדוטי". בספר זה מרובה התאור על הזכרונות, ומרובה תאור הסביבה על תאור חיי המחבר. — מקום המעשה עיר מולדתו ברוד בגליציה הידועה בתולדות ההשכלה ושהיו קוראים לה "ווימר שלנו". עיר זו, שהיתה במשך הרבה שנים "עיר חפשית" הפטורה ממכס, מה שגרם לפריחה כלכלית ותרבותית של הקהלה היהודית, היתה בשנים שלפני המלחמה במצב של ירידה. "עירוב־ההרגשה של גדולה מאז וירידה עתה הוא

עיקר חותמה של עירנו. ועירוב זה ניכר ברחובות, בפרצופים, בהליכות, במלבושים". המחבר מתאר בצורת כרוניקה משפחתית אמנותית את החיים הכלכליים והתרבותיים של היהודים בזמן ההוא, הוא מספר על הפרנסות (מזיגה, הכירה, הברחה, בתי-משרפות י"ש ושכר ועוד). הוא אינו מכסה גם על ההופעות השליליות בחיי הכלל והפרט, שעפי" רוב היו נמנעים מלהזכירן. הוא טוען בצדק שחטא גדול חוטאים כותבי תולדותינו "שאת פני החזית הם מראים ואת ירכתי הקרקע אינם מראים, חטא גדול משום שהוא חטא לאמת". הוא מספר הרבה על הברחת המכס שפרחה בעיר זו, שהיתה "עיר הפשית" ועיר הגבול. הוא מתאר תמונות יפות מחיי ההוי, מוצא את השתקפותם של החיים הכלכליים בדבור היודי, ב"פתגמים מעופפים" שונים, והוא מנתח את מקורם והתהוותם (למשל הבטוי הידוע "א. טוד פאר גאנץ בראד" — מוצאו מעסקי הברחה). בספר ישנם שני פרקים על הזמן שבימי המלחמה ואחריה, ובאחד מהם הוא מתאר את המצב החדש שנתהווה אחרי שחרור פולניה ובהתחלת הסכסוך הפולני-אוקריני. כאן הוא מדגיש "שאנו משועבדים בני משועבדים אין אנו מכבדים את תרבות העם שאנו יושבים בתוכו בגלויות כשהוא עם משועבד ואנו מכבדים אותו כשהוא עם שליט". פרקים מעניינים מקדיש המחבר לעניני חנוך: לחדרים, מלמדים, מורי דת משה. הוא מספר גם על היחסים בין היהודים והסביבה. על יחס הנלהב של היהודים לקיסר פרנץ-יוסף. — באהבה רבה מתאר המחבר את חיי היהודים בכפרים את "חשכת הנכר וחשכת השנאה מסביב" (הפרק "בצערם של בתי ישראל בודדים"), נושא שלא הרבו לכתוב עליו בספרותנו. כמו כן יש לציין את הפרקים: "כפר אבי ואבות", "האכסניא האדומה". — לא תמיד שמר המחבר על מוקדם ומאוחר ויש שהוא מערבב בספרו מעשה בתוך מעשה, מה שמכביד לפעמים. מלבד תאורים בודדים יפים, הצליח המחבר למסור את האווירה הכללית. — בעל המקצוע וגם קורא סתם ימצאו בספר זה, השייך לספרות הזכרונות המשובחת, חומר עשיר וידיעות מענינות הרבה מחיי היהודים בגליציה בתחלת המאה העשרים.